

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2019. február 26.*

„Előzetes döntéshozatal – EUMSZ 13. cikk – Állatjóllét – 1099/2009/EK rendelet – Az állatok leölésük során való védelme – A vallási szertartások által előírt különleges vágási módszerek – 834/2007/EK rendelet – 3. cikk és a 14. cikk (1) bekezdése b) pontjának viii. pontja – Az ökológiai termeléssel való összeegyeztethetőség – 889/2008/EK rendelet – Az 57. cikk első bekezdése – Az Európai Unió ökológiai termelés jelölésére szolgáló logója”

A C-497/17. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a cour administrative d'appel de Versailles (versailles-i közigazgatási fellebbviteli bíróság, Franciaország) a Bírósághoz 2017. július 10-én érkezett, 2017. július 6-i határozatával terjesztett elő az előtte

az **Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs (OABA)**

és

a **Ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation**,

a **Bionoor SARL**,

az **Ecocert France SAS**,

az **Institut national de l'origine et de la qualité (INAO)**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: K. Lenaerts elnök, R. Silva de Lapuerta elnökhelyettes, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, F. Biltgen, K. Jürimäe és C. Lycourgos tanácselnökök, J. Malenovský, E. Levits, L. Bay Larsen, D. Šváby (előadó), C. Vajda és S. Rodin bírák,

főtanácsnok: N. Wahl,

hivatalvezető: V. Giacobbo-Peyronnel tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2018. június 19-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– az Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs (OABA) képviselőjében A. Monod avocat,

* Az eljárás nyelve: francia.

- a Bionoor SARL képviselőjében N. Gardères avocat,
- az Ecocert Franciaország SAS képviselőjében D. de Laforcade avocat,
- a francia kormány képviselőjében D. Colas, S. Horrenberger és E. de Moustier, meghatalmazotti minőségben,
- a görög kormány képviselőjében G. Kanellopoulos és A. Vasilopoulou, meghatalmazotti minőségben,
- a norvég kormány képviselőjében A. Dalheim Jacobsen, T. Bjerre Leming és D. Sørle Lund, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében A. Bouquet, A. Lewis és B. Eggers, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2018. szeptember 20-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 13. cikk, az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2007. június 28-i 834/2007/EK tanácsi rendelet (HL 2007. L 189., 1. o.), a 2010. március 24-i 271/2010/EU rendelettel (HL 2010. L 84., 19. o.) módosított, a 834/2007 rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról szóló, 2008. szeptember 5-i 889/2008/EK bizottsági rendelet (HL 2008. L 250., 1. o.; a továbbiakban: 889/2008 rendelet), valamint az állatok leölésük során való védelméről szóló, 2009. szeptember 24-i 1099/2009/EK tanácsi rendelet (HL 2009. L 303., 1. o.) értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs egyesület (a továbbiakban: OABA egyesület), valamint a ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation (mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter, Franciaország, a továbbiakban: mezőgazdasági miniszter), a Bionoor SARL, az Ecocert France SAS (a továbbiakban: Ecocert) és az Institut national de l'origine et de la qualité (INAO) (országos eredet- és minőségvizsgáló intézet, Franciaország) között az OABA egyesület arra irányuló kérelme tárgyában folyamatban lévő eljárásban terjesztették elő, hogy tiltsák meg a „Tendre France” védjeggyel forgalmazott, „halal” tanúsítvánnyal ellátott és „*agriculture biologique*” jelölést (ökológiai termelésre utaló jelölés, a továbbiakban: „AB” jelölés) viselő marhahústermékek reklámozását és forgalmazását.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 834/2007 rendelet

- 3 A 834/2007 rendelet (1) és (3) preambulumbekkezdése a következőket mondja ki:
„(1) Az ökológiai termelés egy gazdaságirányításból és élelmiszer-termelésből álló átfogó rendszer, amely ötvözi a legjobb környezetvédelmi gyakorlatokat, a magas szintű biodiverzitást, a természeti erőforrások megőrzését, a magas szintű állatjólléti szabványok alkalmazását és a bizonyos fogyasztók természetes anyagok és eljárások használatával előállított termékek iránti

preferenciájával összhangban lévô termelési módszereket. Az ökológiai termelési módszernek így kettôs társadalmi szerepe van, egyrészt gondoskodik olyan speciális piacról, amely a fogyasztók ökológiai termékek iránti igényét kielégíti, másrészt olyan közjavakat termel, amelyek hozzájárulnak a környezet védelméhez és az állatjólléthez, valamint a vidékfejlesztéshez.

[...]

- (3) Az ökológiai termelési ágazatra vonatkozó [uniós] jogi keret által követendô célok a tisztességes verseny és az ökológiai termékek belsô piaca megfelelô mûködésének biztosítása, valamint az ökológiai jelölésû termékek iránti fogyasztói bizalom fenntartása és indokoltta tétele. További célként olyan feltételeket kellene nyújtania, amelyek mellett ez az ágazat a termelési és piaci fejlődéssel összhangban tud előrelépni.”

- 4 E rendelet „Cél és hatály” címû 1. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„(1) Ez a rendelet alapot szolgáltat az ökológiai termelés fenntartható fejlődéséhez, és eközben biztosítja a belsô piac hatékony mûködését, garantálja a tisztességes versenyt, biztosítja a fogyasztói bizalmat és védi a fogyasztók érdekeit.

Az e rendeletben foglalt szabályok alátámasztására közös célokat és elveket határoz meg az alábbiakra vonatkozóan:

- a) az ökológiai termékek termelésének, feldolgozásának és forgalmazásának valamennyi szakasza, valamint azok ellenôrzése;
- b) az ökológiai termelésre utaló jelölések használata a címkézés és reklámozás során.

[...]

- (3) Ezt a rendeletet a (2) bekezdésben megállapított termékekhez kapcsolódó termelési, feldolgozási és forgalmazási tevékenységek bármely szakaszában részt vevô valamennyi gazdasági szereplôre alkalmazni kell.

[...]

- (4) Ezt a rendeletet az e cikkben meghatározott termékekre vonatkozó, [uniós] jognak megfelelô egyéb, többek között az élelmiszereket és az állatétellemezést érintô [uniós] vagy nemzeti rendelkezések – például a termelésre, feldolgozásra, forgalmazásra, címkézésre és ellenôrzésre vonatkozó rendelkezések – sérelme nélkül kell alkalmazni.”

- 5 Az említett rendelet „Fogalommeghatározások” címû 2. cikke szerint:

„E rendelet alkalmazásában a következô fogalommeghatározásokat kell alkalmazni:

- a) »ökológiai termelés«: a termelési módszereknek az e rendeletben meghatározott szabályoknak megfelelôen történô alkalmazása a termelés, a feldolgozás és a forgalmazás valamennyi szakaszában;
- b) »a termelés, a feldolgozás és a forgalmazás szakaszai«: bármely szakasz, kezdve valamely ökológiai termék elsôdleges termelésével, egészen a termék raktározásáig, feldolgozásáig, szállításáig, értékesítéséig vagy a végsô fogyasztónak a termékkel való ellátásáig, valamint adott esetben a címkézés, a reklámozás, a behozatal, a kivitel és az alvállalkozói tevékenységek is;

[...]

i. »feldolgozás«: az ökológiai termékek tartósítására és/vagy feldolgozására (az állati termékek darabolását és vágását is beleértve) irányuló műveletek, továbbá a csomagolás, a címkézés és/vagy a címkézésben tett, az ökológiai termelési módszerre vonatkozó változtatások;

[...]

6 Ugyanezen rendelet 3. cikke az ökológiai termelés célkitűzéseit az alábbiak szerint határozza meg:

„Az ökológiai termelés általános célkitűzései a következők:

a) olyan fenntartható mezőgazdasági igazgatási rendszer létrehozása, amely

[...]

iv. tiszteletben tartja a magas szintű állatjólléti szabványokat, és főként kielégíti az állatok fajspecifikus viselkedési igényeit;

[...]

c) az élelmiszerek és egyéb mezőgazdasági termékek olyan széles skálájának előállítására való törekvés, amely eleget tesz a környezetre, az emberi egészségre, a növények egészségére vagy az állatok egészségére és jóllétére nézve ártalmatlan eljárások alkalmazásával előállított áruk iránti fogyasztói igényeknek.”

7 A 834/2007 rendeletnek „A gazdálkodásra alkalmazandó konkrét elvek” című 5. cikke h) pontjában kifejti, hogy az ökológiai gazdálkodás azon a konkrét elven alapul, hogy szem előtt tartsa „az állatok magas szintű jóllété[t] a fajspecifikus igények figyelembevételével”.

8 E rendeletnek az „[á]llattartási szabályok[ra]” vonatkozó 14. cikke az (1) bekezdésében az alábbiak szerint rendelkezik:

„A mezőgazdasági üzemben folyó termelés 11. cikkben megállapított általános szabályain kívül az állattartásra a következő szabályok alkalmazandók:

[...]

b) a tenyésztési gyakorlatokra és a tartási körülményekre vonatkozóan:

[...]

viii. teljes életük során – a levágáskor is – a lehető legkisebb legyen az állatok szenvedése, beleértve a csonkítást is;

[...]

9 Az említett rendeletnek „Az ökológiai termelés jelölésére szolgáló logók[ra]” vonatkozó 25. cikke kimondja:

„(1) Az [Európai Unió] ökológiai termelés jelölésére szolgáló logó[ja] használható az ezen rendeletben meghatározott követelményeknek megfelelő termékek címkézésén, megjelenítésén és reklámjában.

A[z Európai Unió ökológiai termelés jelölésére szolgáló] logó[ja] nem használható az átállásban lévő termelésből származó termékek és élelmiszerek esetében a 23. cikk (4) bekezdésének b) és c) pontja szerint.

(2) Az ezen rendeletben meghatározott követelményeknek megfelelő termékek címkézésén, megjelenítésén és reklámjában használhatók nemzeti és magánlogók.

(3) A Bizottság a 37. cikk (2) bekezdésében említett eljárással összhangban konkrét kritériumokat állapít meg az [Európai Unió] ökológiai termelés jelölésére szolgáló logó[jának] megjelenítése, összetétele, mérete és megtervezése tekintetében.”

A 889/2008 rendelet

10 A 889/2008 rendelet (10) preambulumbekkezdése kimondja, hogy az ökológiai állattartás során elsődleges fontosságú „az állatok magas szintű jóllété[nek biztosítása]”.

11 A 889/2008 rendeletnek „Az EU ökológiai logója” című 57. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„A [834/2007] rendelet 25. cikke (3) bekezdésének megfelelően az Európai Unió ökológiai termelés jelölésére szolgáló logója (a továbbiakban: az EU ökológiai logója) az e rendelet XI. mellékletének A. részében szereplő mintát követi.

Az EU ökológiai logóját csak azoknak a termékeknek az esetében lehet használni, amelyeket a [2092/91] rendeletben és annak végrehajtási rendeleteiben vagy a [834/2007] rendeletben, valamint az e rendeletben szereplő követelmények szerint állítottak elő.”

Az 1099/2009 rendelet

12 Az 1099/2009 rendelet (2), (4), (18), (20), (24) és (43) preambulumbekkezdése a következőket mondja ki:

„(2) Az állatok leölése fájdalmat, szorongást, félelmet és a szenvedés egyéb formáit okozhatja az állatoknak, még a rendelkezésre álló legjobb technikai feltételek mellett is. A leöléshez kapcsolódó bizonyos műveletek stresszel járhatnak, és minden kábítási technikának megvan a maga hátránya. A vállalkozóknak vagy az állatok leölésében érintett személyeknek meg kell hozniuk a levágási vagy leölési folyamat során az állatok fájdalmának elkerüléséhez, valamint a szorongásuk és szenvedésük minimálisra csökkentéséhez szükséges intézkedéseket, figyelembe véve a területen alkalmazott legjobb gyakorlatokat és az e rendelet által engedélyezett módszereket. Ennélfogva a fájdalmat, a szorongást és a szenvedést elkerülhetőnek kell tekinteni, amennyiben a vállalkozók vagy az állatok leölésében érintett személyek megsértik e rendelet valamely rendelkezését vagy a legkorszerűbb megoldások figyelmen kívül hagyásával alkalmaznak megengedett gyakorlatokat, ezáltal hanyagságból vagy szándékosan fájdalmat, szorongást vagy szenvedést okoznak az állatoknak.

[...]

(4) Az állatjóllét az [EK-]Szerződéshez csatolt, az állatok védelméről és kíméletéről szóló (33.) Jegyzőkönyvben foglalt [uniós] érték. Az állatok levágásuk vagy leölésük során való védelme olyan, a nyilvánosságot érintő kérdés, amely befolyásolja a fogyasztók mezőgazdasági termékekhez való hozzáállását. Emellett az állatok levágásuk során való védelmének javítása hozzájárul a hús jobb minőségéhez, és közvetve kedvező hatással van a vágóhidakon a munkahelyi biztonságra.

[...]

(18) [Az állatok levágásuk vagy leölésük során való védelméről szóló, 1993. december 22-i] 93/119/EK [tanácsi] irányelv [(HL 1993. L 340., 21. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 15. kötet, 421. o.)] a kábítás tekintetében eltérést engedélyezett a vágóhidakon végzett vallási célú vágások esetében. Mivel a vallási célú vágásokra alkalmazandó [uniós jogi] rendelkezéseket a tagállamok

– a nemzeti háttértól függően, valamint tekintettel arra, hogy a nemzeti szabályok az e rendelet célján túlmutató szempontokat is figyelembe vesznek – különbözöképpen ültették át, fontos az állatok levágás előtti elkábításától való eltérésnek a fenntartása, az egyes tagállamok számára bizonyos szintű szubszidiaritást hagyva ugyanakkor. Ennek következményeként e rendelet tiszteletben tartja a vallásszabadságot, valamint a vallás és a hit imádsággal, tanítással, gyakorlással vagy szertartásokkal való kifejezésre juttatását, amint azt az Európai Unió Alapjogi Chartájának 10. cikke is megfogalmazza.

[...]

- (20) Számos leölési módszer fájdalmas az állatok számára. Az állatok leölése előtt vagy azzal egyidejűleg ezért kábításra van szükség az eszméletlen állapot és érzékelőképesség-hiány előidézése érdekében. Az állat eszméletlen állapotának és érzékelő képessége hiányának mérése bonyolult, és azt tudományosan jóváhagyott módszerekkel kell végrehajtani. Ugyanakkor az eljárás hatékonyságának gyakorlati körülmények között történő értékelésére mutatókon keresztül történő megfigyelést kell végezni.

[...]

- (24) A levágási vagy leölési folyamat során bizonyos kábítási módszerek – használatuktól függően – halálhoz is vezethetnek, miközben nem okoznak fájdalmat, és minimálisra csökkentik az állatok szorongását vagy szenvedését. Más kábítási módszerek esetében előfordulhat, hogy azok nem okoznak halált, és az állat visszanyeri eszméletét vagy érzékelőképességét a későbbi fájdalmas eljárások során. Ezeket a módszereket ezért olyan egyéb technikákkal kell kiegészíteni, amelyek bizonyosan halálhoz vezetnek, mielőtt az állat visszanyerné eszméletét. Ennélfogva lényeges annak meghatározása, hogy mely kábítási módszereket kell kiegészíteni leölési módszerekkel.

[...]

- (43) A kábítás nélküli levágás a szenvedés minimálisra csökkentése érdekében a torok éles késsel történő, nagyon pontos elvágását igényli. Emellett a nem mechanikusan féken tartott állatok a vágás után gyakran lelassítják a kivérzést, szükségtelenül elnyújtva ezzel a szenvedéseit. A szarvasmarhafélék, valamint a juh- és kecskefélék az ezen eljárással leggyakrabban levágott állatfajok. Ezért a kábítás nélkül levágott kérődzőket egyedenként és mechanikusan kell féken tartani.”

13 Az 1099/2009 rendelet „Fogalommeghatározások” című 2. cikke értelmében:

„E rendelet alkalmazásában:

[...]

- f) »kábítás«: minden olyan szándékos eljárás, amelynek alkalmazása az eszmélet és az érzékelés fájdalom nélkül történő elvesztését okozza, ideértve az állat halálának azonnali beálltát okozó eljárásokat is;
- g) »vallási szertartás«: vallások által előírt, az állatok levágásához kapcsolódó tevékenységek;

[...]”

- 14 E rendeletnek „A leölésre és a kapcsolódó műveletekre vonatkozó általános követelmények” című 3. cikke (1) bekezdésében az alábbiak szerint rendelkezik:

„Az állatokat a leölés és a kapcsolódó műveletek során meg kell kímélni minden elkerülhető fájdalomtól, szorongástól vagy szenvedéstől.”

- 15 Az 1099/2009 rendeletnek a „[k]ábítási módszerek[re]” vonatkozó 4. cikke előírja:

„(1) Az állatok leölésére kizárólag az I. mellékletben megállapított módszerekkel és az azok alkalmazására vonatkozó egyedi követelményekkel összhangban végzett kábítást követően kerülhet sor. Az eszméletvesztés és az érzéketlenség állapotát az állat haláláig fenn kell tartani.

Az I. mellékletben említett azon módszereket, amelyek nem okoznak azonnali halált (a továbbiakban: egyszerű kábítás) a lehető leggyorsabban olyan, halált okozó eljárásnak kell követnie, mint például az elvéreztetés, a gerincvelő megsértésével történő leölés, az elektromos áramütés vagy az oxigénhiánynak való tartós kitétel.

[...]

(4) A vallási szertartások által előírt különleges vágási módszereknek alávetett állatokra az (1) bekezdés követelményeit nem kell alkalmazni, amennyiben a levágásra vágóhídon kerül sor.”

A francia jog

- 16 A code rural et de la pêche maritime-nek (a mezőgazdaságról és a tengeri halászatról szóló törvénykönyv) az alapeljárás tényállására alkalmazandó változata L. 641-13. cikkében az alábbiak szerint rendelkezik:

„Azok a feldolgozott vagy feldolgozatlan mezőgazdasági termékek láthatók el az »ökológiai gazdálkodás« jelöléssel, amelyek megfelelnek az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló [uniós] szabályozás követelményeinek, vagy adott esetben az érintett miniszter vagy miniszterek rendeletében az [INAO] javaslatára rendeletben jóváhagyott termékleírásokban meghatározott feltételeknek.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 17 2012. szeptember 24-én az OABA egyesület arra irányuló kérelmet nyújtott be a mezőgazdasági miniszterhez, hogy szüntessék meg a „Tendre France” védjeggyel ellátott, „halal” tanúsítvánnyal rendelkező és a mezőgazdaságról és a tengeri halászatról szóló törvénykönyv L. 641-13. cikkében említett, valamint az Ecocert, INAO javára és nevében eljáró, magánjogi tanúsító szervezet által kiadott „AB” jelölést viselő, darált marhahúsból készült húspogácsák reklámozását és forgalmazását. Ugyanazon a napon kérte az INAO-t, hogy tiltsa meg az említett jelölés használatát az előzetes kábítás nélkül levágott állatokból származó marhahús esetében.
- 18 E kérelmek hallgatolagos elutasítását követően az OABA egyesület 2013. január 23-i keresetlevelével hatáskörtúllépés miatt keresetet indított a Conseil d'État (államtanács, Franciaország) előtt.
- 19 A Conseil d'État (államtanács) 2014. október 20-i ítéletében az OABA egyesület azon határozat megsemmisítése iránti kérelme vonatkozásában, amellyel a mezőgazdasági miniszter és az INAO hallgatolagosan megtagadta az „AB” megjelölésnek a kábítás nélkül levágott állatokból származó marhahústermékek esetében való használatának megtiltását, többek között egyrészt azt mondta ki, hogy az uniós jog kimerítő jelleggel határozta meg a szarvasmarhák ökológiai tartására vonatkozó

szabályokat, anélkül hogy végrehajtási jogszabályoknak a tagállamok általi elfogadására utalt volna, valamint anélkül, hogy ilyen jogszabályok az uniós jog teljes érvényesüléséhez szükségesek lennének. Következésképpen a francia szabályozó hatóság nem rendelkezik hatáskörrel az uniós jogot megismétlő, pontosító vagy kiegészítő nemzeti rendelkezések előírására. A Conseil d'État (államtanács) ezért elutasította az OABA egyesület kereseti kérelmeit.

- 20 Másrészt a Conseil d'État (államtanács) megállapította, hogy ezen egyesület arra irányuló kérelme, hogy semmisítse meg az Ecocert azt hallgatólagosan megtagadó határozatát, hogy a 834/2007 rendelet alkalmazásával intézkedéseket tegyen a „Tendre France” védjeggyel forgalmazott, „halal” tanúsítvánnyal ellátott és „AB” jelölést viselő marhahústermékek reklámozásának és forgalmazásának megtiltása érdekében, első és végső fokon nem terjeszthető elé. Következésképpen az ügy ezen részét a tribunal administratif de Montreuil (montreuili közigazgatási bíróság, Franciaország) elé utalta.
- 21 2016. január 21-i ítéletével a tribunal administratif de Montreuil (montreuili közigazgatási bíróság) elutasította e kérelmet.
- 22 Az OABA egyesület fellebbezést nyújtott be ezen ítélettel szemben a kérdést előterjesztő bíróság, a cour administrative d'appel de Versailles (versailles-i közigazgatási fellebbviteli bíróság, Franciaország) előtt. E kereset alátámasztása érdekében azt állítja, hogy az „AB” jelölés nem helyezhető el előzetes kábítás nélkül levágott állatokból származó termékeken, mivel a levágás e módszere nem felel meg a 834/2007 rendelet 3. és 5. cikke által előírt „magas szintű állatjóléti szabványoknak”.
- 23 Azt is állítja, hogy bár az 1099/2009 rendelet 4. cikkének (4) bekezdése elismeri annak lehetőségét, hogy haszonállatok vallási célú vágása keretében eltérjenek a vágást megelőző kábítás elvétől, ezen eltérés kizárólag állategészségügyi céloknak, illetve a vallási meggyőződések és hagyományok egyenlő tiszteletben tartása céljának felel meg.
- 24 Az Ecocert által az előzetes kábítás nélkül levágott állatokból származó, „halal” tanúsítvánnyal rendelkező hústermékek részére kiadott tanúsítvány ezenkívül sérti az ökológiai termékek iránti fogyasztói bizalom elvét.
- 25 Mind a mezőgazdasági miniszter, mind a Bionoor, az Ecocert és az INAO az OABA egyesület által benyújtott kereset elutasítását kéri.
- 26 Először is a mezőgazdasági miniszter azt állítja, hogy sem a 834/2007 rendelettel, sem a 889/2008 rendelettel nem kifejezetten ellentétes, hogy az 1099/2009 rendelet 4. cikkének (4) bekezdésével összhangban, a vallási célú vágások különös esetében az előzetes kábítás szabályától eltérjenek.
- 27 Ezt követően a Bionoor azzal érvel, hogy sem az uniós jog, sem a belső jog szempontjából nem áll fenn semmilyen összeegyeztethetetlenség a „halal” tanúsítvány és az „AB” jelölés között, mivel az előzetes kábítással történő vágás követelménye olyan többletfeltételt jelentene, amelyről az anyagi jog nem rendelkezik kifejezetten.
- 28 Ezenkívül, jóllehet az uniós jog előírja az előzetes kábítással történő vágás elvét, attól a szabad vallásgyakorlás érdekében el lehet térni.
- 29 Végül az Ecocert azon kérelmekben, amelyekhez az INAO is csatlakozik, úgy véli, hogy a 834/2007 rendelet céljaiból, így a „magas szintű állatjóléti szabványok” tiszteletben tartására irányuló célból sem következik az ökológiai termelés és a szabad vallásgyakorlás biztosítására hivatott, vallási célú vágás közötti elvi összeegyeztethetetlenség.
- 30 A fogyasztói bizalom elvét egyébiránt nem sértették meg, mivel az „AB” jelölés használatát megalapozottan engedélyezték.

- 31 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a 834/2007 rendelet, a 889/2008 rendelet és az 1099/2009 rendelet egyetlen rendelkezése sem határozza meg kifejezetten az állatok levágásának azon módszerét vagy módszereit, amely vagy amelyek megfelelnek az ökológiai termeléshez rendelt, az állatjólétre és az állatok szenvedésének csökkentésére irányuló céloknak.
- 32 E feltételek mellett az uniós jog értelmezése tekintetében komoly nehézséget jelent az arra alapított jogalapra adandó – az alapeljárás tárgyát képező jogvita kimenetele szempontjából döntő jelentőségű – válasz, hogy az „AB” jelölés nem használható az előzetes kábítás nélkül, vallási célból levágott állatokból származó hús esetében.
- 33 E körülmények között a cour administrative d'appel de Versailles (versailles-i közigazgatási fellebbviteli bíróság, Franciaország) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Az uniós jog azon szabályait, amelyek többek között:

- az [EUMSZ 13. cikkéből];
- a [834/2007] rendeletből, amelynek végrehajtási szabályait a [889/2008] rendelet határozza meg;
- valamint [az 1099/2009] rendeletből

fakadnak, úgy kell-e értelmezni, mint amelyek engedélyezik, vagy mint amelyek megtiltják az »AB« európai címke kiállítását az [1099/2009] rendeletben megállapított feltételeknek megfelelően, előzetes kábítás nélkül, vallási célból levágott állatokból származó termékek számára?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 34 Előjáróban rá kell mutatni, hogy azáltal, hogy külön-külön az „AB” uniós címkére és az „AB” jelölésre utaltak, a kérdést előterjesztő bíróság és az alapeljárásban részt vevő felek valójában a 834/2007 rendelet 25. cikke és a 889/2008 rendelet 57. cikke értelmében vett, az Európai Unió ökológiai logójára hivatkoznak.
- 35 E körülmények között meg kell állapítani, hogy kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a 834/2007 rendeletet, és különösen annak 3. cikkét, valamint az EUMSZ 13. cikkel együttesen értelmezett 14. cikke (1) bekezdése b) pontjának viii. alpontját úgy kell-e értelmezni, hogy engedélyezi az Európai Unió ökológiai logójának olyan állatokból származó termékeken való elhelyezését, amelyek előzetes kábítás nélkül olyan vallási célú vágás tárgyát képezték, amelyet az 1099/2009 rendeletben, és különösen a 4. cikkének (4) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelelően végeztek el.
- 36 E tekintetben rá kell mutatni, hogy a 834/2007 rendelet (1) preambulumbekkezdése kimondja, hogy az ökológiai termelést, amely egy gazdaságirányításból és élelmiszer-termelésből álló átfogó rendszer, az jellemzi, hogy „a magas szintű állatjóléti szabványok[at] alkalmaz”, míg a 889/2008 rendelet (10) preambulumbekkezdése az állatjólétet „az ökológiai állattartásban elsődleges fontosságú[nak]” ismeri el. A 834/2007 rendelet 3. cikke a) pontjának iv. alpontja és 3. cikkének c) pontja szintén úgy rendelkezik, hogy az ökológiai termelés célja többek között „olyan fenntartható mezőgazdasági igazgatási rendszer létrehozása, amely [...] tiszteletben tartja a magas szintű állatjóléti szabványokat”, és „az élelmiszerek és egyéb mezőgazdasági termékek olyan széles skálájának előállítás[a] [...], amely eleget tesz [...] az állatok [...] jólétére nézve ártalmatlan eljárások alkalmazásával előállított áruk iránti fogyasztói igényeknek”. E rendelet 5. cikkének h) pontja továbbá kimondja, hogy az ökológiai gazdálkodás célja „az állatok magas szintű jólétének szem előtt tartása a fajspecifikus igények figyelembevételével”.

- 37 Az állatok szenvedésének legkisebbre való csökkentésére vonatkozó kötelezettség, amelyet a 834/2007 rendelet 14. cikke (1) bekezdése b) pontjának viii. alpontja mond ki, hozzájárul a magas szintű állatjóllét biztosítására irányuló, fent említett kötelezettség konkretizálásához.
- 38 Az uniós jogalkotó annak több alkalommal történő hangsúlyozásával, hogy az ökológiai gazdálkodás keretében a szándéka a magas szintű állatjóllét biztosítására irányul, azt kívánta kiemelni, hogy a mezőgazdasági termelés e módját az állatjóllét területére tartozó megerősített szabványok betartása jellemzi az említett termelés valamennyi olyan helyszínén és szakaszában, ahol e jóllét még tovább javítható.
- 39 Különösen az 1. cikke (3) bekezdésének megfelelően a 834/2007 rendeletet az említett rendelkezés (2) bekezdésében megállapított termékekhez kapcsolódó termelési, feldolgozási és forgalmazási tevékenységek bármely szakaszában részt vevő valamennyi gazdasági szereplőre alkalmazni kell. Márpedig az említett rendelet 2. cikkének i. pontja értelmében a „feldolgozás” többek között az állatok levágását is magában foglalja.
- 40 E rendelet e tekintetben a 14. cikke (1) bekezdése b) pontjának viii. alpontjában annak kimondására szorítkozik, hogy „teljes életük során – a levágáskor is – a lehető legkisebb legyen az állatok szenvedése, beleértve a csonkítást is”.
- 41 Kétségtelen, hogy a 834/2007 rendelet vagy a 889/2008 rendelet egyetlen rendelkezése sem határozza meg kifejezetten az állatok levágásának azon módszerét vagy módszereit, amely vagy amelyek alkalmasak az állatok szenvedésének legkisebbre való csökkentésére, és ennek következtében a magas szintű állatjóllét biztosításában álló célkitűzés konkretizálására.
- 42 Mindazonáltal a 834/2007 rendelet nem értelmezhető az 1099/2009 rendelettől függetlenül.
- 43 Egyfelől ugyanis az utóbbi rendelet konkrétan az állatok vágását szabályozza.
- 44 Másfelől az állatok jóllétének védelme az 1099/2009 rendelet fő célkitűzése, ahogyan az magából e rendelet címéből és (2) preambulumbekkezdéséből kitűnik, és ez összhangban áll az EUMSZ 13. cikkel, amely szerint az Unió politikáinak kialakításánál és végrehajtásánál az Uniónak és a tagállamoknak teljes mértékben figyelembe kell venniük az állatok kíméletére vonatkozó követelményeket (lásd ebben az értelemben: 2018. május 29-i Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen és társai ítélet, C-426/16, EU:C:2018:335, 63. és 64. pont).
- 45 E vonatkozásban az 1099/2009 rendelet, ahogyan azt annak (4) és (24) preambulumbekkezdése kimondja, hozzájárul „az állatok levágásuk során való védelmének javítás[ához]”, illetve azon „bizonyos kábítási módszerek [előnyben részesítéséhez, amelyek] halálhoz is vezethetnek, miközben nem okoznak fájdalmat, és minimálisra csökkentik az állatok szorongását vagy szenvedését”.
- 46 Ezenkívül az 1099/2009 rendelet 3. cikke értelmében „[a]z állatokat a leölés [...] során meg kell kímélni minden elkerülhető fájdalomtól, szorongástól vagy szenvedéstől”. Az állatok leölésére alkalmazandó ezen általános előírást különösen e rendelet 4. cikkének (1) bekezdése konkretizálta, amely egyrészt úgy rendelkezik, hogy „[a]z állatok leölésére kizárólag [...] kábítást követően kerülhet sor”, másrészt pedig úgy, hogy „[a]z eszméletvesztés és az érzéketlenség állapotát az állat haláláig fenn kell tartani”.
- 47 Az 1099/2009 rendelet 4. cikkének e rendelet (20) preambulumbekkezdésével együttesen értelmezett (1) bekezdése tehát kimondja az állat leölését megelőző kábítás elvét, sőt azt kötelezettséggé teszi. Ahogyan ugyanis a főtanácsnok az indítványának 43. pontjában lényegében kimondta, tudományos tanulmányok támasztották alá, hogy a kábítás az a technika, amely a vágás során a legkevésbé káros az állatok jóllétére.

- 48 Noha igaz, hogy az 1099/2009 rendelet 4. cikkének az említett rendelet (18) preambulumbekkezdésére tekintettel értelmezett (4) bekezdése elismeri a vallási célú vágás gyakorlatát, amelynek keretében az állat előzetes kábítás nélkül leölhető, a vágás e formája, amely az Unióban csak kivételesen és kizárólag a vallásszabadság tiszteletben tartásának biztosítása céljából engedélyezett (lásd ebben az értelemben: 2018. május 29-i Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen és társai ítélet, C-426/16, EU:C:2018:335, 55–57. pont), nem alkalmas az állatok fájdalmának, szorongásának és szenvedésének olyan mértékben hatékony csökkentésére, mint az a vágás, amelyet kábítás előz meg, ami az említett rendelet 2. cikkének az e rendelet (20) preambulumbekkezdésére tekintettel értelmezett f) pontjával összhangban ahhoz szükséges, hogy az állatnál olyan eszméletlen állapotot és érzékelőképesség-hiányt idézzon elő, amely alkalmas a szenvedései jelentős csökkentésére.
- 49 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy bár az 1099/2009 rendelet (43) preambulumbekkezdésében kimondja, hogy az előzetes kábítás nélküli levágás az állat szenvedésének „minimálisra” csökkentése érdekében a torok éles késsel történő, nagyon pontos elvágását igényli, az ilyen technika alkalmazása nem teszi lehetővé az állat szenvedésének a 834/2007 rendelet 14. cikke (1) bekezdése b) pontjának viii. alpontja értelmében vett „legkisebbre” csökkentését.
- 50 Következésképpen, ellentétben azzal, amit mind a francia kormány, mind pedig az alapeljárás alperesei írásbeli észrevételeikben állítanak, a vallási szertartások által előírt azon különleges vágási módszerek, amelyeket előzetes kábítás nélkül alkalmaznak, és amelyeket az 1099/2009 rendelet 4. cikkének (4) bekezdése engedélyez, az állatok magas szintű jóllétének a leölésük során való garantálása szempontjából nem egyenértékűek az előzetes kábítással történő vágás módszerével, amelyet e rendelet 4. cikkének (1) bekezdése főszabályként előír.
- 51 Arra is rá kell mutatni, hogy a 834/2007 rendelet (3) preambulumbekkezdése kimondja „az ökológiai jelölésű termékek iránti fogyasztói bizalom fenntartás[ának] és indokoltta tétel[ének]” célját. E tekintetben fontos ügyelni arra, hogy a fogyasztók biztosítékot kapjanak arra vonatkozóan, hogy az Európai Unió ökológiai logójával ellátott termékeket ténylegesen a legmagasabb szintű, különösen az állatjóllétre vonatkozó szabványok tiszteletben tartásával állították elő.
- 52 A fenti megfontolásokra tekintettel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 834/2007 rendeletet, és különösen annak 3. cikkét, valamint az EUMSZ 13. cikkel együttesen értelmezett 14. cikke (1) bekezdése b) pontjának viii. alpontját úgy kell értelmezni, hogy nem engedélyezi az Európai Unió ökológiai logójának olyan állatokból származó termékeken való elhelyezését, amelyek előzetes kábítás nélkül olyan vallási célú vágás tárgyát képezték, amelyet az 1099/2009 rendeletben, és különösen a 4. cikkének (4) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelelően végeztek el.

A költségekről

- 53 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

Az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2007. június 28-i 834/2007/EK tanácsi rendeletet, és különösen annak 3. cikkét, valamint az EUMSZ 13. cikkel együttesen értelmezett 14. cikke (1) bekezdése b) pontjának viii. alpontját úgy kell értelmezni, hogy nem engedélyezi a 271/2010/EU rendelettel módosított, a 834/2007 rendelet részletes végrehajtási szabályainak megállapításáról szóló, 2008. szeptember 5-i 889/2008/EK bizottsági rendelet 57. cikkének első bekezdésében említett, az Európai Unió ökológiai termelés jelölésére szolgáló logójának olyan állatokból származó

termékeken való elhelyezését, amelyek előzetes kábítás nélkül olyan vallási célú vágás tárgyát képezték, amelyet az állatok leölésük során való védelméről szóló, 2009. szeptember 24-i 1099/2009/EK tanácsi rendeletben, és különösen a 4. cikkének (4) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelelően végeztek el.

Aláírások